

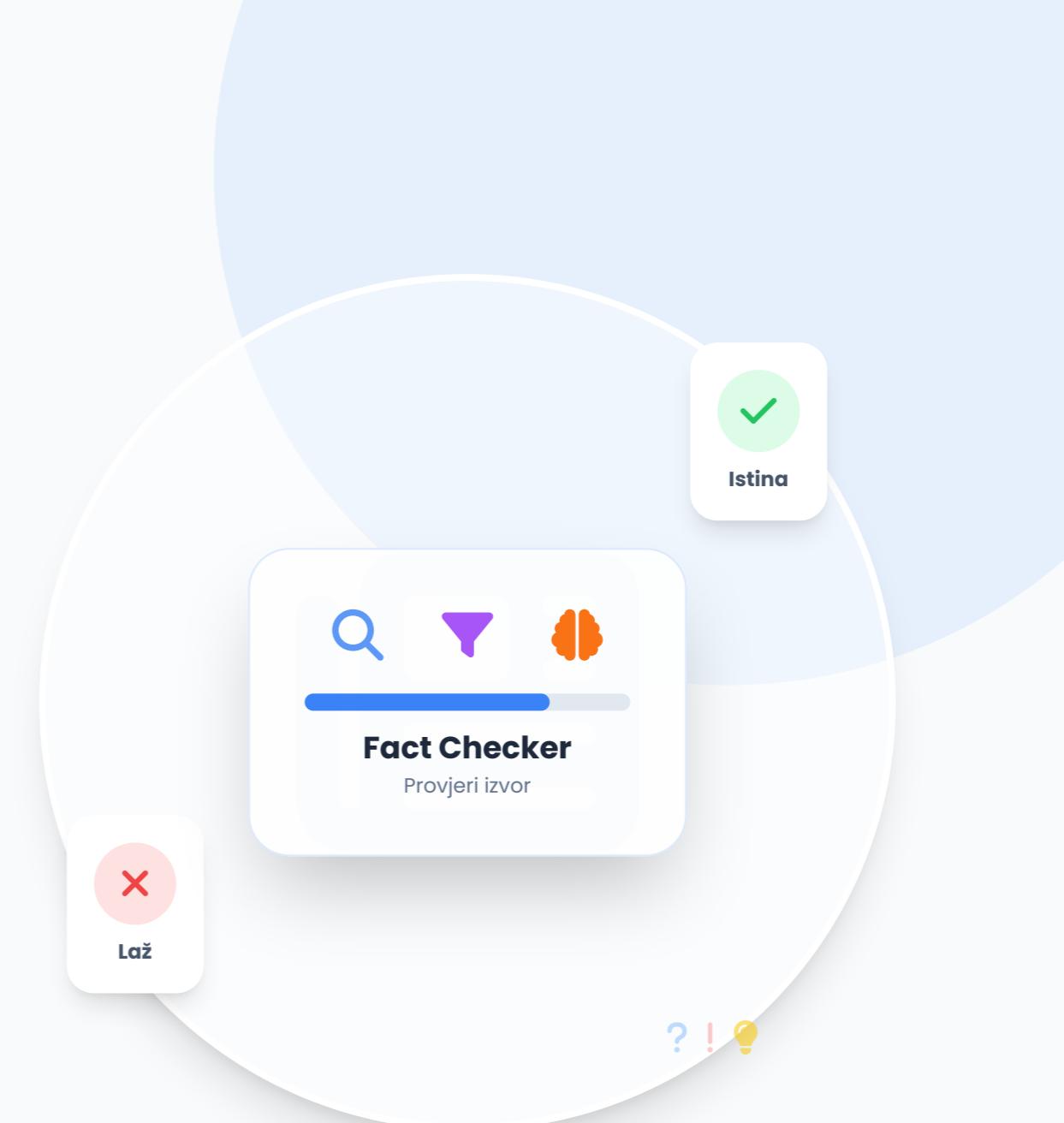
Lažne Vijesti i Kritičko Razmišljanje

Prepoznaj istinu u svijetu dezinformacija

Cilj radionice: Naučiti kako prepoznati i provjeriti informacije online, razumjeti clickbait i graditi navike kritičkog mišljenja.

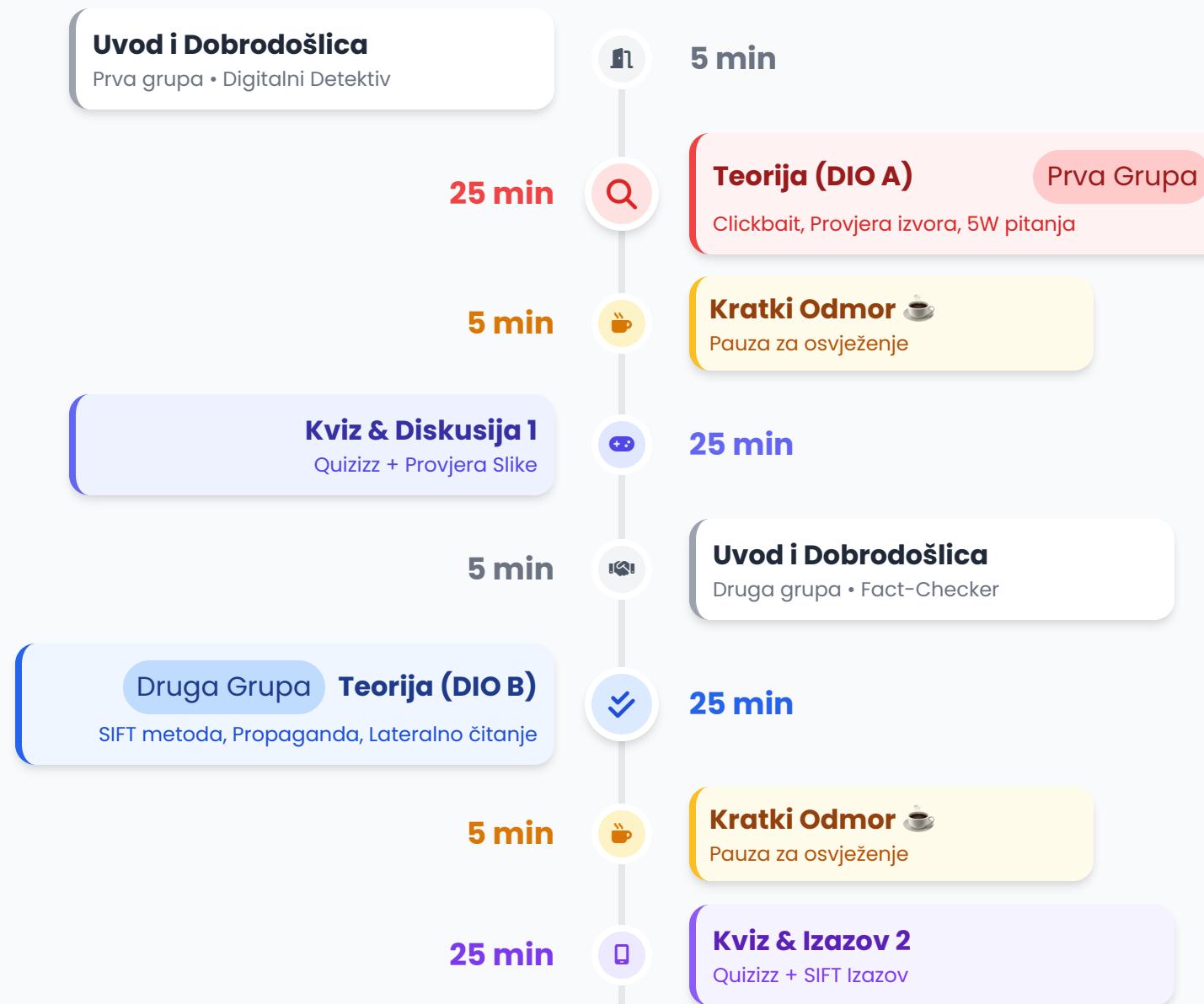
🔍 Dio A: Prepoznaj i pitaj (9-11)

❗ Dio B: Misli kao fact-checker (12-15)

Agenda dana

Plan radionice: Lažne Vijesti i Kritičko Razmišljanje (120 minuta)

Dobrodošli!

Danas postajemo pametni digitalni detektivi.

Prepoznajemo lažne vijesti

Učimo kako da uočimo vijesti koje nisu istinite.

Postajemo digitalni detektivi

Koristimo alate i trikove da otkrijemo istinu.

Provjeravamo prije dijeljenja

Pravilo broj 1: Ako nisi siguran, ne dijeli dalje!

Plan za Danas

Lažne vijesti i kritičko razmišljanje: Postani digitalni detektiv

Dio A: Detektiv

Postajemo digitalni detektivi! Učimo analizu kroz analogiju detektiva i prepoznajemo trikove **clickbait naslova** koji nas žele prevariti.

Dio A: Provjera

Osnove provjere činjenica: Ko je izvor? Šta kaže slika? Učimo kada treba zastati i pitati odraslu osobu za pomoć.

Dio B: SIFT Metoda

Usvajamo profesionalnu SIFT metodu: **Stop, Investigate, Find, Trace**. Napredna strategija za stariju grupu.

Dio B: Alati

Tehnika **lateralnog čitanja** (novi tabovi), korištenje fact-checking alata, Quizizz izazov i završna diskusija.

Provjeri prije nego što podijeliš!

MOTIVACIJA

Zašto je ovo važno?

Lažne vijesti su poput digitalnog virusa – šire se brzo, utiču na naše misli i mogu nas navesti na pogrešne odluke. Biti informisan znači biti zaštićen.

Brzina Širenja

Lažne vijesti se šire **6 puta brže** od istinitih. Dizajnirane su da šokiraju i izazovu brzu reakciju prije nego što stignemo provjeriti činjenice.

Uticaj na Odluke

Ono što čitamo oblikuje naše mišljenje i osjećaje. Dezinformacije mogu stvoriti lažnu sliku svijeta i uticati na važne životne odluke.

Kritičko Čitanje

Danas ćemo naučiti kako postati **digitalni detektivi**. Biti pametan čitalac znači postavljati prava pitanja i ne vjerovati svemu na prvu.

Znanje je tvoj štit protiv laži. Naučimo zajedno kako prepoznati istinu!

PRVA GRUPA (9-11 GOD)

DIO A:

Digitalni Detektiv

!

Fokus: prepoznavanje clickbait naslova, osnove provjere
vijesti, i pravilo STOP prije dijeljenja. 🚫

Clickbait

Provjera

STOP

ANALOGIJA

Lažne vijesti su kao Krivotvorine

Izgledaju stvarno

Kao lažna novčanica, lažna vijest kopira izgled prave (boje, fontove) kako bi te prevarila.

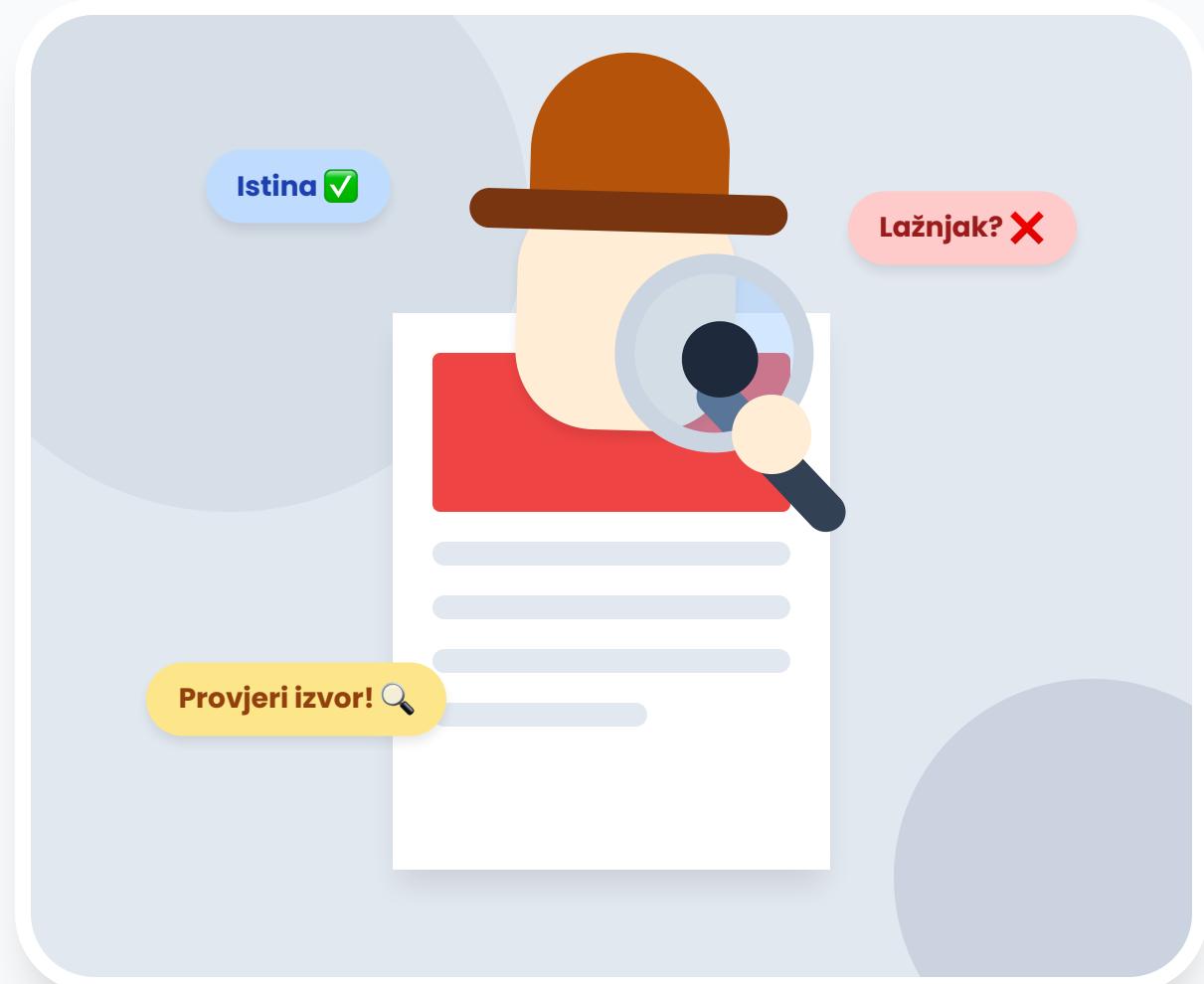
Skrivaju istinu

Često izostavljaju ključne dokaze ili koriste lažne fotografije da izazovu emociju.

Budi detektiv

Uzmi svoju "digitalnu lupu". Provjeri izvor, autora i datum prije nego povjeruješ.

Šta su Lažne Vijesti?

Nisu sve vijesti na internetu istinite. Ovo su 4 glavne maske koje nose.

Potpuno izmišljene

Priče koje se nikada nisu desile. Neko ih je izmislio, ali tvrdi da su istina.

Preuveličane činjenice

Malo istine, ali napuhano! Dodaju se dramatični detalji da bi zvučalo šokantno.

Izvučeno iz konteksta

Samo dio priče. Kao da vidiš nekoga kako više, a ne znaš da ustvari navija na utakmici.

Stare vijesti kao nove

Fotografija ili video od prije 5 godina, ali se dijeli kao da se desilo danas.

Prava Vijest vs Lažna Vijest

Kako razlikovati činjenice od dezinformacija?

Prava Vijest

Provjerene činjenice

- 👤 Jasen autor i datum

- 🔗 Navodi pouzdane izvore

KAKO PREPOZNATI?

- ✓ Naslov odgovara sadržaju teksta.
- ✓ Ton je informativan, nije emotivan.
- ✓ Vijest postoji i na drugim portalima.

VS

Lažna Vijest

Clickbait i obmana

- Puno CAPS LOCK-a i !!!

- Želi samo tvoj KLIK

CRVENE ZASTAVICE

- ⚠️ Nema autora ili je izvor nepoznat.
- ⚠️ Obećava šok ili tajnu ("Nećeš vjerovati!")
- ⚠️ Slike izgledaju lažno ili su stare.

Savjet: Ako vijest zvuči previše nevjerojatno, vjerovatno nije istina.

Priča: "Video koji su svi dijelili"

Kako jedna stara priča može postati nova senzacija i prevariti hiljade ljudi.

"Moraš ovo vidjeti!"

Svi dijele video

▀▀ Nevjerovatna priča

Marko je na društvenim mrežama video video sa šokantnom pričom. Svi njegovi prijatelji su ga već podijelili.

"Ne mogu da vjerujem da se ovo dešava SADA!"

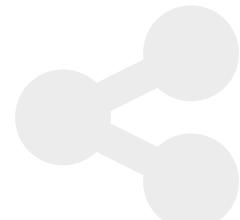
Lančana reakcija

Bez provjere

▀▀ Samo jedan klik

Video se brzo proširio cijelom školom. Svi su bili ljuti i uplašeni onim što su vidjeli, niko nije zastao.

- Hiljade lajkova i dijeljenja
- Panika i širenje glasina
- Vjerovanje bez dokaza

Detektivski posao

Provjera činjenica

▀▀ Otkriće

Marko je odlučio provjeriti izvor. Otkrio je da je video star 5 godina i da se desio u drugoj zemlji!

Rezultat: Obavijestio je prijatelje, zaustavio širenje laži i naučio lekciju.

Kako prepoznati lažne vijesti? 🚨

Ako vijest zvuči previše nevjerojatno ili te tjera na hitnu reakciju, potraži ove znakove upozorenja.

Zlatno pravilo:

"Ako naslov VIČE na tebe (CAPS LOCK) i obećava šok - vjerovatno je laž."

Prečudno za vjerovati

Vijest zvuči kao naučna fantastika, nemoguće ili izaziva prejak strah/bijes? Ako zvuči previše ludo da bi bilo istinito, vjerovatno i nije.

Nema datuma ili autora

Ozbiljne vijesti uvijek imaju ime novinara/ice i datum objave. Lažne vijesti često kriju ko ih je napisao i kada.

Puno CAPS LOCK-a i uskličnika

Profesionalni novinari ne viču. Ako naslov izgleda kao "NEĆETE VJEROVATI OVO!!!!!!", to je mamac za klikove (clickbait).

Nema potvrde drugdje

Ukucaj naslov u Google. Ako o tome ne pišu drugi pouzdani portalni ili TV stanice, velika je šansa da je vijest izmišljena.

STOP Metoda prije dijeljenja

4 jednostavna koraka da zaustaviš širenje laži

PROCES PROVJERE:

PRAVILO DETEKTIVA

Tvoj cilj je da budeš **filter**, a ne **pojačalo** za lažne vijesti.

Anatomija Clickbait Naslova

Kako prepoznati naslov koji želi samo tvoj klik?

→ Mamac za klikove

! VIŠAK ZNAKOVA

Previše uskličnika (!!!) ili upitnika (???) je znak neprofesionalnosti i pokušaja manipulacije emocijama.

www.sokantne-vijesti-danas.com/vijesti/neces-vjerovati

ŠOKANTNO

**NEĆEŠ VJEROVATI šta su ONI uradili u školi! OVO
MIJENJA SVE !!!** 😱

⌚ Prije 5 min ⚖ 1.2M pregleda

Savjet: Ako naslov zvuči previše nevjerojatno da bi bio istinit, vjerovatno je lažan.

Alati za Provjeru

Budi pametan detektiv! Prije nego što povjeruješ ili podijeliš vijest, iskoristi ova 4 super alata za otkrivanje istine.

Google Pretraga

Ukucaj ime vijesti u Google i dodaj riječi "**tačno ili netačno**" (ili "fact check"). Vidjet ćeš šta kažu stručnjaci.

#Pretraži

#FactCheck

Provjeri Datum

Ponekad ljudi dijele stare vijesti kao da su nove. Pogledaj datum objave – da li je to bilo danas ili prije 5 godina?

#Datum

#StaraVijest

Pitaj Odraslu Osobu

Ako ti nešto zvuči čudno, previše dobro ili strašno, pokaži roditeljima ili nastavniku. Oni ti mogu pomoći da procjeniš.

#Pomoć

#Razgovor

Uporedi Vijesti

Potraži istu vijest na drugim poznatim sajtovima (npr. BBC, CNN, lokalni portal). Ako niko drugi ne piše o tome, vjerovatno je laž.

#Izvori

#Uporedi

Detektivski Savjet: Lažne vijesti mrze provjeru. Čim počneš postavljati pitanja, laž se otkriva!

Dijeljenje Odmah vs Provjera Prvo

Razlika između širenja laži i zaustavljanja dezinformacija

Dijeljenje Odmah

Impulsivna reakcija

Vidiš šokantan naslov i reaguješ

Klikneš "Share" bez čitanja

POSLJEDICE

- ⚠ Širiš lažne vijesti svojim prijateljima.
- ⚠ Gubiš povjerenje kad se otkrije istina.
- ⚠ Pomažeš prevarantima da stvore paniku.

VS

Provjera Prvo

Odgovoran potez

Kažeš sebi: "Čekaj malo..."

Guglaš naslov ili sliku

REZULTAT

- ✓ Zaustavljaš lanac dezinformacija.
- ✓ Postaješ pouzdan izvor informacija.
- ✓ Štitiš svoju online reputaciju.

💡 Savjet: Pametni korisnici ne dijele dok ne provjere. Budi pametan, ne brz.

Priča: "Viral fotografija"

Kako stara fotografija može postati lažna vijest i kako je jedan klik provjere može razotkriti.

Srceparajuća slika

Životinja u opasnosti

⌚ Emocionalni okidač

Dijete je vidjelo fotografiju bespomoćne životinje u navodnoj opasnosti. Slika je izazivala jake emocije i tugu.

"Jadna životinja! Moramo odmah pomoći!"

Masovno dijeljenje

Svi dijele dalje

⚡ Širenje panike

Svi su počeli dijeliti sliku bez razmišljanja, želeći pomoći. Priča se proširila društvenim mrežama brzinom munje.

- Apeli za pomoć bez provjere
- Ljudi uplašeni i ljuti
- Hiljade novih pregleda

Ana istražuje

Obrnuta pretraga

⌚ Prava priča

Ana je provjerila sliku. Otkrila je da je fotografija stara 10 godina i snimljena u potpuno drugom gradu, a životinja je spašena!

Rezultat: Ana je zaustavila lažnu uzbunu i pokazala kako se provjeravaju slike.

Pitanja Prije Dijeljenja

Prije nego što klikneš "Share", zastani i postavi sebi ova 4 važna pitanja.

Da li je autor poznat?

Ko je ovo napisao? Da li je to stvarna osoba, novinar ili nepoznati nadimak?

Kada je objavljeno?

Da li je ovo stara vijest? Stare fotografije se često dijele kao da su nove.

Da li drugi potvrđuju?

Ima li iste vijesti na drugim pouzdanim sajtovima ili na TV-u?

Ko vjeruje izvoru?

Da li bi tvoji roditelji ili nastavnici rekli da je ovaj izvor siguran?

www.vijesti-sok-istina123.com/dino-ziv

EKSKLUZIVNO!

ŠOKANTNO: PRONAĐEN ŽIV DINOSAURUS U ŠUMI BLIZU GRADA!!! 🦕

Autor: Admin • Pripe 5 min • [250k dijeljenja](#)

NAUČNICI U ČUDU! NIKO NE VJERUJE SVOJIM OČIMA! KLIKNI ODMAH DA VIDIŠ VIDEO DOK IH VLADA NE OBRIŠE!

Ovo je otkriće vijeka koje mijenja sve što znamo o istoriji. Mještani su u panici...

KLIKNI OVDJE ZA VIDEO >>

Izvor: Nepoznat / Internet

TVOJ ZADATAK

Pažljivo pogledaj vijest lijevo. Nešto nije u redu. Pronađi bar 3 "crvene zastavice" koje ukazuju da je ovo lažna vijest.

Naslov

Da li koristi CAPS LOCK i pretjerane emocije?

Izvor / URL

Da li adresa sajta izgleda čudno ili nepoznato?

Slika

Da li djeluje nemoguće ili fotošopirano?

Autor / Datum

Ko je "Admin"? Kada se ovo "desilo"?

DETEKTIVSKI SAVJET

Ako zvuči previše nevjerojatno da bi bilo istinito, vjerovatno je LAŽ!

Vrijeme za Razgovor

Podijelite svoja iskustva sa lažnim vijestima i dezinformacijama

Greškom Podijeljeno?

Da li ste ikada podijelili nešto sa prijateljima, a kasnije otkrili da to zapravo nije bilo tačno? Kako se to desilo?

Tvoja Reakcija

Šta ste učinili kada ste shvatili da je vijest lažna? Da li ste je obrisali, ispravili grešku ili rekli drugima istinu?

Tvoj Osjećaj

Kako se osjećate kada netko podijeli lažnu vijest koja vas zbuni ili uplaši? Da li se osjećate prevareno?

Biti iskren o greškama nas čini boljim digitalnim detektivima!

Postani Digitalni Detektiv

4 ključna koraka za otkrivanje istine na internetu.

1. Prepoznaj Crvene Zastavice

Šokantni naslovi, previše uskličnika i CAPS LOCK su znakovi upozorenja.

2. Uvijek STOP Prije Dijeljenja

Zastani. Ne budi onaj koji širi lažne vijesti. Razmisli prije klika.

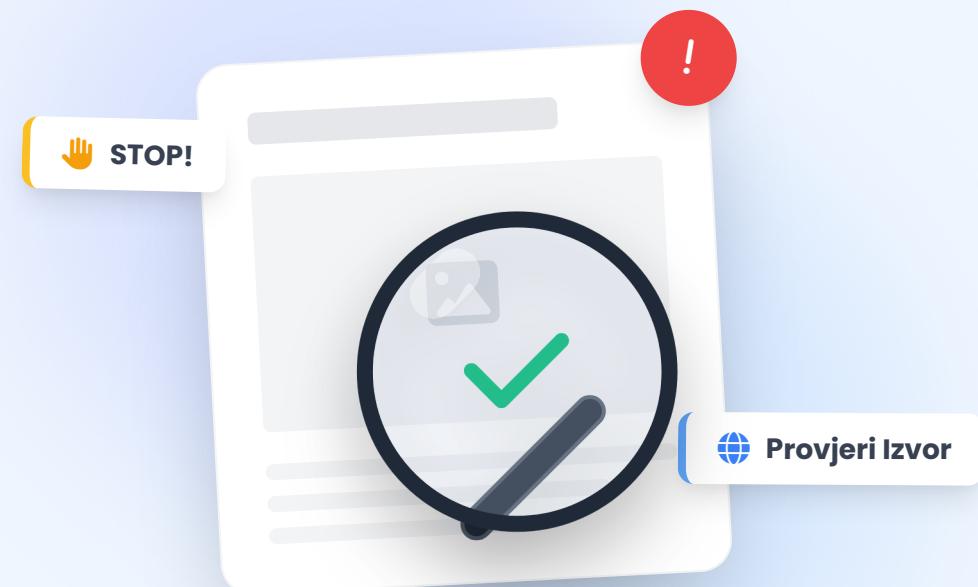
3. Provjeri Izvor

Ko je autor? Kada je objavljeno? Potraži istu vijest na drugim mjestima.

4. Pitaj Odraslu Osobu

Ako nisi siguran/na, pokaži roditeljima ili nastavniku.

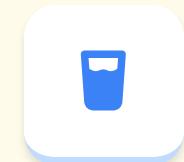

Kratki Odmor

Pauza za prvu grupu – Napuni baterije!

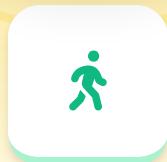
5

MINUTA

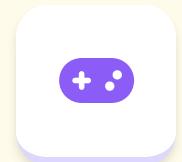
Hidratacija

Popij čašu vode

Istezanje

Protegni noge

Priprema

Spremi se za Quizizz

Slijedi: Quizizz kviz o lažnim vijestima!

PROVJERA ZNANJA DIO A

Quizizz Kviz

Pokaži šta znaš o clickbait-u, crvenim zastavicama i STOP metodi!

1 Pripremi uređaj

Uzmi svoj telefon ili tablet

2 Otvori quizizz.com/join

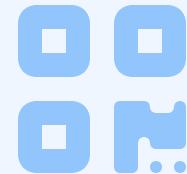
Ili jednostavno skeniraj QR kod

3 Unesi kod i ime

Tvoja tajna šifra za ulaz u igru!

Skeniraj Kod

Otvori kameru na telefonu

GAME CODE

Unesite ovaj kod na quizizz.com/join

Refleksija: Digitalni Detektivi

Podijelite svoja zapažanja i planove za borbu protiv lažnih vijesti

Najveće Iznenadjenje

Šta vas je najviše iznenadilo o lažnim vijestima? Da li to koliko ih ima, ili kako se vješto maskiraju?

Moj Prvi Potez

Koji savjet ćete prvi primijeniti?
Da li ćete početi provjeravati
datum ili tražiti autora vijesti?

Pomoći Timu

Kako pomoći prijateljima da
budu digitalni detektivi? Šta im
reći kada podijele nešto
sumnjivo?

Podignite ruku ako imate ideju kako zaustaviti širenje laži!

Tvoja Sigurnost Online

Kako postati pravi digitalni detektiv i prepoznati lažne vijesti.

1. STOP Prije Dijeljenja

Nemoj odmah kliknuti "Share". Zastani, razmisli i provjeri da li je informacija istinita. Ne budi dio lanca laži.

2. Provjeri Izvor

Ko je napisao vijest? Kada je objavljena? Da li drugi pouzdani izvori pišu o tome? Istraži malo dublje.

3. Pitaj za Pomoć

Ako nisi siguran/na, pitaj roditelje, nastavnike ili odraslu osobu kojoj vjeruješ. Zajedno ste pametniji.

DRUGA GRUPA (12-15 GOD)

DIO B:

Napredne Tehnike Provjere

Fokus: SIFT metoda, lateralno čitanje, fact-checking alati i
prepoznavanje deepfake tehnologije.

SIFT Metoda

Lateralno

Fact-Check

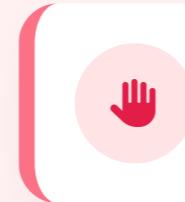
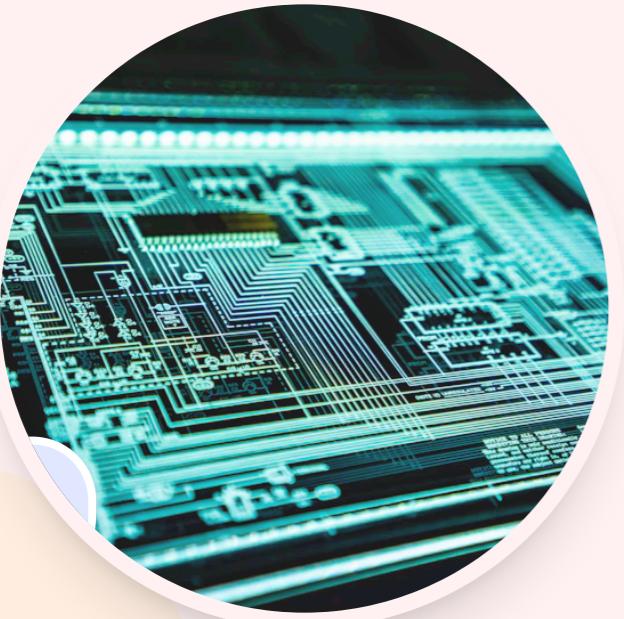
Deepfake

Dobrodošli nazad!

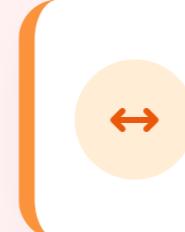

Postajemo napredni digitalni istraživači.

Učimo SIFT Metodu

Stop, Investigate, Find, Trace – četiri koraka do istine.

Lateralno Čitanje

Ne čitamo samo jedan izvor, otvaramo nove tabove i provjeravamo.

Dubinski Fact-Checking

Napredne tehnike za otkrivanje složenih manipulacija.

SIFT Metoda

4 jednostavna koraka za provjeru istinitosti informacija online

1

S

STOP

Zastani prije nego podijeliš ili reaguješ. Provjeri svoje emocije.

Da li naslov zvuči previše nevjerojatno?

2

I

INVESTIGATE

Istraži izvor. Ko je autor? Šta kažu stranice "O nama"? Da li je sajt pouzdan ili satiričan?

3

F

FIND

Pronađi bolje pokrivanje. Pogledaj šta o istoj temi pišu provjereni mediji i fact-checking servisi.

4

T

TRACE

Prati tvrdnju do originalnog izvora. Često se kontekst izgubi u prenošenju. Vrati se na početak.

SIFT metoda je tvoj najbolji alat protiv **dezinformacija**.

SIFT Metoda provjere činjenica

4 koraka za naprednu provjeru izvora i tvrdnji

FACT-CHECKING PROCES:

METODA EKSPERATA

SIFT metoda ti pomaže da brzo procijeniš informaciju bez gubljenja vremena.

Slučaj: Viralni Tweet o Zabrani

Kako satira može postati globalna dezinformacija ako preskočimo provjeru izvora.

⚡ VIRALNO

"Zabrana
Tehnologije?!"
Šokantna tvrdnja

💬 Sadržaj Tweeta

Viralni post tvrdi: "Od 2027. godine zakonom se zabranjuju svi pametni telefoni i laptopi u školama. Povratak na kredu i tablu!"

"Ovo je kraj modernog obrazovanja!
#ZabranaTech"

Bijes i Peticije
Efekt bez provjere

⚠️ Masovna panika

Učenici su odmah pokrenuli online peticije. Influensi su snimali reakcije punе bijesa. Niko nije primijenio SIFT metodu.

- Hiljade dijeljenja u minuti
- Emotivne reakcije bez čitanja
- Confirmation bias na djelu

Otkriće Satire
Investigate the source

ℹ️ Istina iza naslova

Jedan učenik je kliknuo na profil autora ("The Daily Joke"). U opisu je pisalo: "Najbolje satirične vijesti i humor".

Lekcija: Satira nije lažna vijest, dok je neko ne shvati ozbiljno. Provjeri "About" sekciju!

BORBA PROTIV DEZINFORMACIJA

Najnoviji izvještaji o regulativama, tehnološkim rješenjima i političkim posljedicama širenja lažnih vijesti.

REGULATIVA

Brisel, EU

EU OSNIVA AGENCIJU ZA BORBU PROTIV DEZINFORMACIJA

Nova regulatorna tijela će imati ovlaštenja da brzo uklanjuju koordinisane kampanje lažnih vijesti i kažnjavaju platforme koje ne reaguju u roku od sat vremena.

EUROPEAN COMMISSION PRESS

ODGOVORNOST

Big Tech

META PLAĆA KAZNU ZBOG ŠIRENJA DEZINFORMACIJA

Rekordna kazna izrečena je zbog algoritama koji su dokazano favorizovali senzacionalistički i polarizujući sadržaj nad provjerjenim činjenicama radi većeg angažmana.

TECH ACCOUNTABILITY WATCH

AI PRIJETNJA

Hitna Vijest

DEEPMODEL VIDEO KANDIDATA IZAZVAO POLITIČKU KRIZU

Realističan AI generisan video snimak doveo do masovnih protesta. Stručnjaci su potvrdili da je lažan tek nakon digitalne forenzičke analize, naglašavajući opasnost sintetičkih medija.

AI SAFETY RADAR

PLATFORME

Ažuriranje

TIKTOK UVODI OBAVEZNE FACT-CHECK OZNAKE

Svaki video sa vijestima sada mora imati automatski verifikovan izvor. Sadržaj bez izvora dobija oznaku "Neprovjereno" i algoritam mu drastično smanjuje doseg.

SOCIAL MEDIA UPDATES

Trendovi Dezinformacija

Ključni podaci o širenju lažnih vijesti i digitalnoj pismenosti mladih u 2026. godini.

73%

tinejdžera je podijelilo
lažnu vijest

68

62%

ne zna šta je lateralno
čitanje

+340%

rast AI generisanih lažnih
vijesti

89%

roditelja zabrinuto za
kritičko mišljenje

Napredni Alati za Fact-Checking

Profesionalni alati koje koriste novinari za provjeru autentičnosti informacija, slika i videa.

Google Reverse Image

Provjera fotografija

Otkriva gdje se slika prvi put pojavila i da li je izmijenjena ili izvučena iz konteksta.

Snopes.com

Urbane legende

Najstariji i najpoznatiji sajt za razotkrivanje internet glasina, prevara i viralnih mitova.

FactCheck.org

Političke tvrdnje

Neprofitni "potrošački zagovornik" koji prati tačnost izjava političara i javnih ličnosti.

PolitiFact

Truth-O-Meter

Ocjenjuje tačnost izjava na skali od "Istina" do "Pants on Fire" (gola laž).

InVID WeVerify

Video analiza

Moćan alat za analizu videa, otkrivanje deepfake sadržaja i provjeru metapodataka.

Pro Savjet: Kombinuj više alata! Prvo provjeri sliku sa Google-om, a zatim potraži priču na Snopes-u.

Lateralno Čitanje

Ne čitaj samo nadolje. **Čitaj sa strane.**

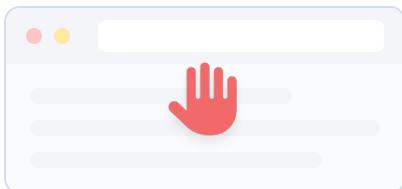
↓ Vertikalno

↔ Lateralno (Pravilno)

1

Zastani

NEMOJ ČITATI DALJE

Umjesto da čitaš članak do kraja, **stani** cim vidiš nešto sumnjivo.

2

Novi Tab

IZAĐI IZ OKVIRA

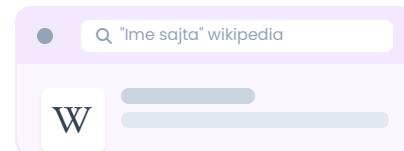

Otvori novi prozor u browseru. Ostavio originalni članak otvoren, ali ga **privremeno ignoriši**.

3

Istraži Izvor

ŠTA DRUGI KAŽU?

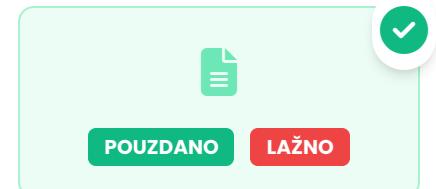

Ukucaj ime sajta + **"Wikipedia"** ili **"prevara"**. Saznaj šta pouzdani izvori kažu o njima.

4

Vrati se

DONESI ODLUKU

Vrati se na originalni tab sa novim znanjem. Sada znaš da li da vjeruješ ili da zatvoriš.

Pro Savjet: Profesionalni fact-checkeri provode više vremena u *novim tabovima* nego na originalnoj vijesti.

Studija slučaja: "Deepfake Političara"

Kada oči varaju: Kako tehnologija može kreirati lažnu stvarnost i kako je razotkriti.

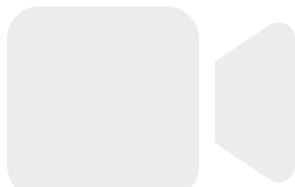
TikTok Skandal

Šokantna izjava

⚠ Kontroverza

Video poznatog političara koji govori izuzetno kontroverzne i uvredljive stvari postao je viral na TikTok-u.

*"Nisam mogao vjerovati svojim ušima
šta je izgovorio!"*

Sumnjivi Detalji

Digitalna forenzika

☒ Frame-by-frame

Tinejdžeri su primijenili "reverse video search" i analizirali snimak kadar po kadar. Uočili su nepravilnosti.

- Usne se ne poklapaju sa zvukom
- Neprirodno rijetko treptanje
- Čudni pikseli oko ivice lica

Deepfake Potvrđen

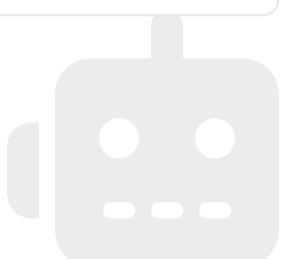
Pobjeda istine

⌚ Original pronađen

Pronašli su originalni video star 2 godine o potpuno drugoj temi. Glas je bio kloniran pomoću AI alata.

Rezultat: Prijavili su video kao manipulaciju i spriječili širenje laži.

Medijska vs Digitalna Pismenost

Od čitanja novina do forenzičke analize sadržaja

Medijska Pismenost

Tradicionalni pristup

TV vijesti i novine

Razumijevanje izvora

KLJUČNE VJEŠTINE

- Analiza ko šalje poruku.
- Prepoznavanje stereotipa.
- Razumijevanje konteksta.

VS

Digitalna Pismenost

Online ekosistem

SIFT metoda i lateralno čitanje

Otkrivanje AI sadržaja

TEHNIČKI ALATI

- Provjera metapodataka slika.
- Reverse image/video search.
- Fact-checking platforme.

💡 Danas nam trebaju obje vrste pismenosti da bismo bili sigurni.

KONTEKST: Ovaj tweet je postao viralan za 2 sata. Tvoji prijatelji su u panici i dijele ga u grupnim chatovima.

PRIMIJENI SIFT METODU

STOP (Stani)

Osjećaš li snažnu emociju (strah/bijes)? Ne dijeli odmah! Zastani i udahni.

INVESTIGATE (Istraži izvor)

Ko je @RealTruth2026? Da li je to zvanični vladin profil ili anonimni nalog?

FIND (Nađi bolje pokrivanje)

Otvori novi tab. Ukucaj "zabрана video igara zakon". Da li pouzdani portal (BBC, CNN, lokalni mediji) pišu o ovome?

TRACE (Prati do izvora)

Odakle je potekla slika? Odakle citat? Klikni na originalni link (ako postoji).

ZAKLJUČAK

Na osnovu SIFT metode, da li je ova vijest:

LAŽNA

ISTINITA

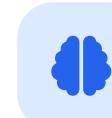
Kako prepoznati AI lažne vijesti?

Vještačka inteligencija ostavlja specifične tragove. Evo 4 znaka na koja treba обратити pažnju.

Čudan jezik

Jezik je previše formalan, robotiziran ili sadrži rečenice koje su gramatički tačne ali nesmislene.

Generičke slike

Fotografije izgledaju savršeno ali generički, bez specifičnih detalja i bez ikakvih metapodataka.

Nema pravog autora

Članak nema potписанog autora, ili je ime potpuno nepoznato i ne postoji na drugim mrežama.

Dosljednost u stilu

Prevelika, neprirodna dosljednost u stilu pisanja i ponavljanje istih fraza kroz cijeli tekst.

Dezinformacija vs Misinformacija

Koja je razlika u namjeri?

Dezinformacija

Namjera da se naškodi

- ❖ Namjerno laganje

- ☒ Organizovana kampanja

Karakteristike

- 🚫 Politički ili finansijski motivisana.
- 🚫 Često koristi botove i lažne profile.
- 🚫 Cilj je manipulisati i podijeliti ljude.

Misinformacija

Greška bez loše namjere

- ✖ Nenamjerna greška

- ➡ Podijeljeno bez provjere

Karakteristike

- ❗ Dobra namjera, ali loša informacija.
- ❗ Osoba misli da "pomaže" dijeljenjem.
- ❗ Može se ispraviti edukacijom.

VS

💡 Savjet: Uvijek provjeri **NAMJERU** prije nego što osudiš nekoga ko dijeli vijest.

Javna ili Privatna Reakcija?

Scenario: Prijatelj je podijelio lažnu vijest koja šteti ugledu druge osobe. Šta je ispravno učiniti?

Opcija A: Javno Ispraviti

ZA: Odmah zaustavljaš širenje laži i svima vide istinu. Štitiš žrtvu.

PROTIV: Možeš osramotiti prijatelja pred svima i izazvati svađu.

Opcija B: Privatno Reći

ZA: Čuvaš prijateljstvo i ne sramotiš ga. Daješ mu šansu da sam obriše.

PROTIV: Drugi i dalje vide lažnu vijest dok on ne reaguje (ako reaguje).

Tvoja Presuda?

Šta je važnije: **istina** koja štiti nevinog ili **osjećaji** tvog prijatelja? Da li težina štete mijenja tvoju odluku? Postoji li treći put?

Cilj je zaustaviti štetu uz što manje "kolateralnih žrtava".

Napredni Digitalni Istraživač

4 stuba odbrane od manipulacije i AI sadržaja.

1. SIFT Metoda je Tvoj Alat

Stop, Investigate, Find, Trace. Tvoj kompas za navigaciju kroz lažne vijesti.

2. Lateralno Čitanje je Ključ

Ne čitaj samo dole. Otvori nove tabove i provjeri šta drugi izvori kažu.

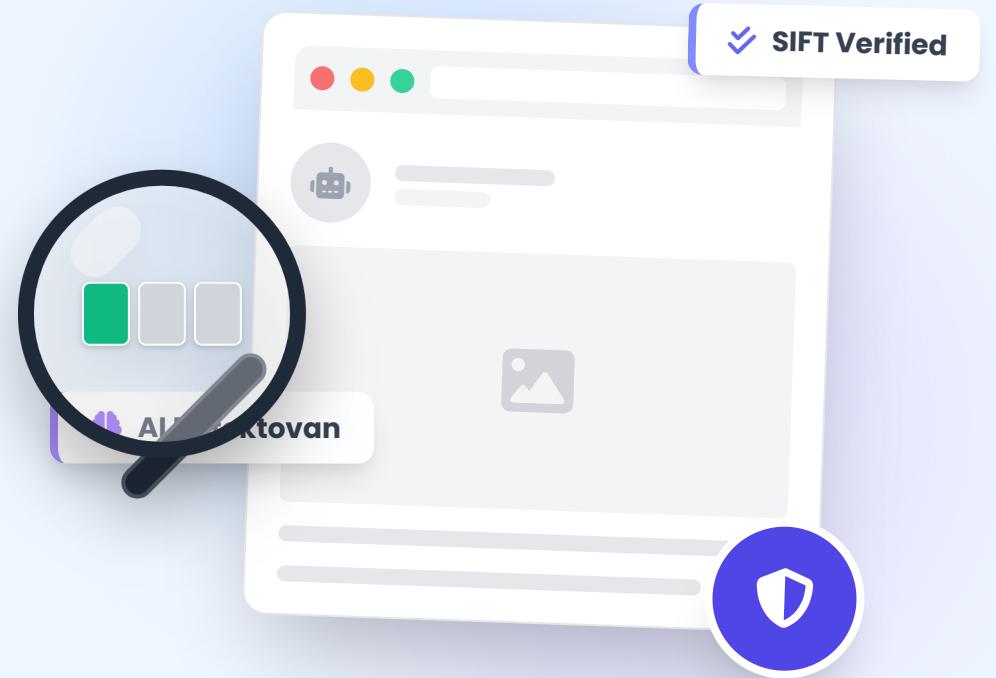
3. AI Lažne Vijesti Postoje

Prepoznaj generisane slike i glas. Tehnologija može uvjerljivo lagati.

4. Namjera je Bitna

Razlikuj grešku (misinformacija) od namjerne manipulacije (dezinformacija).

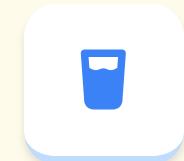

Kratki Odmor

Pauza za drugu grupu – Napuni baterije!

5

MINUTA

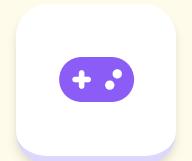
Hidratacija

Popij čašu vode

Istezanje

Protegni noge

Priprema

Spremi se za Quizizz

Slijedi: Quizizz kviz – Dio B!

PROVJERA ZNANJA DIO B

Quizizz Kviz

Pokaži šta znaš o SIFT metodi, lateralnom čitanju i AI dezinformacijama!

1 Pripremi uređaj

Uzmi svoj telefon ili tablet

2 Otvori quizizz.com/join

Ili skeniraj QR kod desno

3 Unesi kod i ime

Tvoja detektivska šifra za ulaz!

Skeniraj Kod

Otvori kameru na telefonu

GAME CODE

A dashed blue rectangular box is provided for entering the game code.

Unesite ovaj kod na quizizz.com/join

FACT-CHECKING SPRINT

:: GRUPNI RAD - NAPREDNI NIVO ::

TIMSKI RAD

PREOSTALO

07:00

⚠ SUMNJIVE TVRDNJE

X

Mystery_Science ✅

@mystery_files • 2h

ŠOKANTNO: Naučnici potvrdili da hobotnice zapravo dolaze iz svemira! 🦑🚀 DNK analiza pokazala da nisu sa Zemlje.
#SpaceOctopus #Science

1.2k 5.4k 12k

W

WhatApp_Forward 🌎

Forwarded many times

"HITNO: Evropska Unija od ponedjeljka ukida domaću zadaću u svim školama! Pošalji ovo na 10 prijatelja da se zakon aktivira! 📖🚫"

T

Tech_Future ✅

@tech_daily • 5m

Kina aktivirala 'vještačko sunce' koje je 5 puta toplije od pravog Sunca. Fuzijski reaktor postigao novi rekord! ☀️🔋 #Energy
#Tech

💡 VAŠA MISIJA

Pred vama su 3 tvrdnje. Jedna je **potpuna izmišljotina**, jedna je **stara prevara**, a jedna je **istina koja zvuči čudno**. Koristeći svoje telefone/tablete, otkrijte koja je koja!

SIFT Metoda

- Stop (Stani)
- Investigate (Istraži izvor)
- Find (Nađi bolji izvor)
- Trace (Prati do originala)

Lateralno Čitanje

Ne zadržavaj se na postu!

G Otvori novi tab

Q Pretraži ključne riječi

PLAN AKCIJE:

- 1 Istraži →
- 2 Diskutuj →
- 3 Glasaj

Refleksija & Primjena

Kako ćemo primijeniti napredne tehnike provjere u stvarnom životu?

Najkorisniji Alat?

SIFT metoda, lateralno čitanje ili reverse image search? Koja od ovih tehnika ti se čini najmoćnijom za svakodnevnu upotrebu?

Provjera Prije Klika

Da li si spreman/na usvojiti naviku da uvijek prvo provjeriš izvor i datum prije nego što pritisneš "Share" ili pošalješ dalje?

Pomoći Prijateljima

Kako možeš pomoći prijateljima da prepoznaju lažne vijesti bez da se naljute? Kako biti "digitalni mentor" u svojoj grupi?

Kritičko razmišljanje štiti tebe i tvoju zajednicu!

Misija: "7-Dnevna Detektivska Istraga"

Pretvori vještine provjere činjenica u svakodnevnu naviku. Prihvati izazov!

⌚ ZADATAK

3 Vijesti Dnevno

Primjena SIFT metode

▼ Svakodnevna rutina

Tokom narednih 7 dana, izaberi 3 vijesti ili objave sa svog feed-a svakog dana i na njima primijeni potpunu SIFT metodu.

- Stop (Zastani)
- Investigate (Istraži izvor)
- Find (Nadi potvrdu)
- Trace (Prati porijeklo)

📘 EVIDENCIJA

Dnevnik Nalaza

Bilježenje istine

✍ Šta zapisati?

Vodi kratak dnevnik svojih otkrića. Zapiši šta si otkrio ispod površine naslova.

"Koji izvori su bili nepouzdani? Koje slike su bile stare ili izvučene iz konteksta? Gdje si našao bolju pokrivenost?"

Podijeli Rezultate

Širenje znanja

👥 Budi promjena

Na kraju sedmice, podijeli svoje najzanimljivije ili najšokantnije otkriće sa grupom, porodicom ili prijateljima.

Cilj: Razviti automatsku naviku kritičkog razmišljanja i postati otporan na dezinformacije.

STATISTIKA I TREND OV

Ključni podaci o širenju lažnih vijesti, novim regulativama i tehnološkom odgovoru na dezinformacije.

ALARMANTNO

Globalna Studija

73% TINEJDŽERA PODIJELILO LAŽNU VIJEST U 2025.

Istraživanja pokazuju drastičan porast nemamjernog širenja dezinformacija. Glavni uzrok je dijeljenje sadržaja bazirano samo na naslovu, bez provjere izvora.

DIGITAL LITERACY MONITOR

AI OPASNOST

Tehnologija

AI LAŽNE VIJESTI SADA "TAČNIJE" OD LJUDSKIH

Nova studija otkriva da AI modeli generišu dezinformacije koje zvuče uvjerljivije, autoritativnije i gramatički ispravnije od onih koje pišu ljudi, otežavajući detekciju.

FUTURE TECH INSTITUTE

REGULATIVA

Brisel

EU DIGITAL SERVICES ACT UVODI OBAVEZNO FACT-CHECKING

Nova pravila obavezuju velike platforme da integrišu nezavisne sisteme za provjeru činjenica. Sadržaj označen kao lažan mora biti jasno vidljiv korisnicima prije dijeljenja.

EUROPEAN PARLIAMENT PRESS

PLATFORME

Ažuriranje

TIKTOK IMPLEMENTIRA REAL-TIME PROVJERU ČINJENICA

Novi algoritam skenira video i audio u realnom vremenu tokom uploada. Sadržaj sa sumnjivim tvrdnjama se automatski pauzira dok ga ne pregledaju partneri za fact-checking.

SOCIAL MEDIA WATCH

Resursi i Linkovi

Korisni alati, fact-checking portali i edukativni materijali za digitalne detektive.

Alati za Pretragu

Google Reverse Image

Provjeri porijeklo fotografija i pronađi gdje su se ranije pojavile.

InVID Plugin

Moćan alat za verifikaciju video sadržaja i slika na društvenim mrežama.

images.google.com

Fact-Checking Portali

Snopes.com

Najpoznatiji sajt za provjeru urbanih legendi i internet glasina.

FactCheck.org

Nestranačka organizacija koja prati tačnost izjava političara.

PolitiFact

Koristi "Truth-O-Meter" za ocjenu tačnosti političkih tvrdnji.

[Lista Portala](#)

Edukacija za Mlade

MediaWise (Teen)

Projekat Poynter Instituta koji uči tinejdžere kako da prepoznaču činjenice.

News Literacy Project

Nudi alate i lekcije za pametno konzumiranje vijesti i informacija.

Edu Materijali

Tema 8

Lazne Vijesti i Kritičko Razmišljanje

info@factcheck.edu

www.medijska-pismenost.org

Vodič za Predavača: Lažne Vijesti i Kritičko Razmišljanje

Ključne napomene za Temu 8: Clickbait, SIFT Metoda i Lateralno Čitanje

Ukupno trajanje: 120 min (2 x 60 min)

Jezik i Ton

- ✓ **Ijekavica:** "činjenica", "vijest", "provjera", "osjećaj".
- ✓ **Gender Neutral:** "Istraživač/ica", "Autor/ka", "Učesnik/ca".
- 💡 **Terminologija:** Objasni pojmove "Clickbait", "Deepfake", "Lateralno čitanje" jednostavnim jezikom.

Struktura Radionice

DIO A (Mlađi 9-11)

Prvih 60 min

- **Uvod (5')**: Analogija Krivotvorine & Detektiv.
- **Teorija (25')**: Clickbait, Crvene Zastavice.
- **Pauza (5')**: Odmor.
- **Kviz (25')**: Quizizz + Vježba "Pronadi laž".

DIO B (Stariji 12-15)

Drugih 60 min

- **Uvod (5')**: SIFT Metoda & Lateralno čitanje.
- **Teorija (25')**: Fact-checking alati, AI Deepfake.
- **Pauza (5')**: Odmor.
- **Kviz (25')**: Quizizz + Fact-Check Sprint.

Ključni Koncepti

- 💡 **STOP Metoda (Dio A):** Naglasi važnost pauze PRIJE dijeljenja. "Prvo provjeri, onda dijeli".
- 🔍 **SIFT Metoda (Dio B):** Četiri koraka napredne provjere. Stop, Investigate, Find, Trace.
- ➡️ **Lateralno čitanje:** Otvori novi tab! Ne čitaj samo "O nama", traži šta drugi kažu o tom izvoru.

Alati i Demo

- Quizizz:** Kodovi spremni (slajdovi 22 i 42).
- Live Demo:** Pripremi jedan primjer lažne vijesti za reverse image search demo.
- Vježba:** Pripremi 3 naslova za SIFT sprint vježbu.

Interakcija & Izazov

💡 **Diskusija:** "Zašto ljudi dijele lažne vijesti?" (Emocije, želja za pažnjom, neznanje).

💡 **Praktično:** Pokaži kako koristiti Google Reverse Image Search na telefonu.

💡 **Dnevnik:** Ohrabri vođenje 7-dnevnog dnevnika provjere vijesti.